

HỘI ĐỒNG LÝ LUẬN, PHÊ BÌNH VĂN HỌC NGHỆ THUẬT TRUNG ƯƠNG
THE NATIONAL COUNCIL FOR THEORY AND CRITICISM OF LITERATURE AND ARTS

***Lý luận
Phê bình***
Văn học - Nghệ thuật

***Theory
and Criticism
of Literature and Arts***

2020. **2**

MỤC LỤC

NGHIÊN CỨU, TRAO ĐỔI

NGUYỄN THẾ KỶ	3	49	PHÙNG VĂN KHAI
Đất nước nơi đầu sóng			Phê bình văn học nghệ thuật: Thực tiễn, thành tựu, thách thức, giải pháp
PHƯƠNG LƯU	6	55	NGUYỄN NGỌC BẢO TRÂM
Hậu lý luận vẫn là lý luận			Vấn đề ngôn ngữ dân tộc và tiếp biến văn hóa qua sáng tác của Nguyễn Du và A. S. Pushkin
NGUYỄN NGỌC THIÊN	10	62	NGUYỄN TRONG HOÀN
Tình chuyên nghiệp của phê bình văn học nghệ thuật và nhà phê bình chuyên nghiệp			Một số bình diện tiếp cận và cắt nghĩa truyện ngắn "Bức tranh" của Nguyễn Minh Châu
LÊ QUANG HÙNG	15	66	HỒ THỊ VĂN ANH
Sự phát triển phương châm dân tộc trong đường lối văn hóa, văn nghệ của Đảng			Nhân học và văn chương: Phác thảo lịch sử lý thuyết và ứng dụng liên ngành
PHẠM DUY KHUÊ	21	73	PHƯƠNG AN
Đời sống và sân khấu			Nhìn lại các tác phẩm phim truyện điện ảnh Việt Nam về đề tài chiến tranh những năm gần đây
TRẦN MẠNH TIẾN	25	81	NGUYỄN THỊ HÒA
Vẽ cái tôi trữ tình trong thơ Việt thời kỳ Đổi mới			Dấu ấn tôn giáo qua một số tranh minh họa trong Tạp chí "Những người bạn Cổ đô Huế"
PHẠM DUY NGHĨA	37	91	NGUYỄN THẾ BẮC
Đấu tranh chống các quan điểm sai trái, thù địch xuyên tạc, phủ nhận tư tưởng, đạo đức Hồ Chí Minh trong văn học			Sự hỗn dung - giao thoa thể loại trong truyện trình thám Việt Nam
NGUYỄN NGỌC TRÚC	42	97	TRINH HUỖNH AN
Truyền thống và hiện đại trong nghệ thuật xiếc Việt Nam			Loại hình nhân vật hoàng đế - nhà nho - thi sĩ trong văn học trung đại Việt Nam thế kỷ XV

TÁC GIẢ, TÁC PHẨM

NGUYỄN TRƯỜNG LỊCH	105	108	NGUYỄN THỊ MINH CHÂU
Trần Đương - Nhà báo, nhà văn hóa đời dào năng lượng			Câu chuyện một cuộc đời, một sự nghiệp âm nhạc "dưới lá quân kỳ"

VĂN NGHỆ VÀ ĐỜI SỐNG

BÙI VIỆT THẮNG	112	116	CAO NGỌC
Luận về Giải thưởng Lý luận, phê bình văn học năm 2019			Chèo đang thiếu vắng nhân tài

VĂN NGHỆ NƯỚC NGOÀI

LÊ THỊ TUẤN	119	127	PHAN THỊ HUYỀN TRANG
Vấn đề chuyển dịch tác phẩm "Những đêm trắng" và sự kiến tạo những sinh thể văn hóa.			Biểu tượng "Ánh sáng" trong tiểu thuyết H Murakami

THÔNG TIN TƯ LIỆU

Các Chương trình nghệ thuật đặc biệt Mừng xuân Canh Tý trên VOV6	135	136	Thông báo về việc nhận hồ sơ đề nghị hỗ trợ công trình, bài viết lý luận, phê bình văn h tết năm 2020
---	-----	-----	---

NHÂN HỌC VÀ VĂN CHƯƠNG

PHÁC THẢO LỊCH SỬ LÝ THUYẾT VÀ ỨNG DỤNG LIÊN NGÀNH

◆ THS. HỒ THỊ VĂN ANH

Nhân học nói chung, nhân học văn hóa nói riêng, với quan điểm nghiên cứu con người trong tính toàn diện của nó, có tham vọng nói rộng đường biên để thâm nhập, giao thoa với nhiều lĩnh vực khác. Văn chương không phải là lĩnh vực gần gũi số một với nhân học và cũng không phải ngay từ đầu các nhà nhân học đã lưu tâm tới mối quan hệ nhân học - văn chương. Thế nhưng một khi được ý thức, nó lại tạo nên những thay đổi mang tính bước ngoặt trong cả hai lĩnh vực. Bài viết này cố gắng phác thảo những bước đi trong tiến trình vận động của xu hướng nghiên cứu liên ngành nhân học - văn chương, chủ yếu ở khu vực châu Âu và Hoa Kỳ. Trong đó, câu hỏi trọng tâm là: giới nhân học và văn chương đã trải qua hành trình nhận thức như thế nào về mối quan hệ giữa hai địa hạt này? Với phần phác thảo mang tính chất dẫn nhập này, chúng tôi hi vọng sẽ góp thêm cơ sở lý luận cho những thực hành liên ngành nhân học - văn chương tươi mới và sôi nổi đang diễn ra ở Việt Nam.

1. Từ trường phái "nghĩ lễ" trong nhân học đến phê bình thần thoại trong văn chương

Ban đầu, sự chú ý của giới học thuật về mối quan hệ giữa nhân học và văn chương được khơi lên chủ yếu từ những nghiên cứu văn chương xuất phát từ tri thức nhân học

vào cuối thế kỷ XIX, đầu thế kỷ XX. Điểm gặp gỡ đầu tiên kết nối hai lĩnh vực này với nhau lúc bấy giờ chính là mối bận tâm về thần thoại (myth) và sự ra đời của phê bình thần thoại (myth criticism) hiện đại.

Đầu thế kỷ XX, thành tựu nhân học đã xâm nhập vào lãnh địa phê bình văn chương, góp phần tạo nên một dịch chuyển đáng kể trong lòng nó: sự ra đời của phê bình thần thoại. Người tiên phong trong cuộc khai phá này chính là nhà nhân loại học vĩ đại James George Frazer, linh hồn của trường phái "nghĩ lễ" (ritual school). Kho bách khoa toàn thư về văn hóa nguyên thủy *The Golden Bough* (Cành vàng), trong dáng vẻ uy nghi và mê hoặc của nó, đã truyền cảm hứng cho những kẻ kế nhiệm ứng dụng lý thuyết của Frazer làm công cụ để phê bình văn chương. Trường phái Cambridge gồm những nhà phê bình nghĩ lễ (ritualist) theo tinh thần Frazer đã tiên phong tạo diện mạo cho phê bình thần thoại hiện đại. Những công trình trong hai thập niên đầu của thế kỷ XX như *Diễn đàn trung đại* (E. Chambers), *Nghệ thuật cổ và nghĩ lễ* (J. Harrison), *Nguồn gốc hài kịch Athens* (F. Cornford), *Từ nghĩ lễ đến tiểu thuyết* (J. Weston), *Truyền thống cổ điển trong thi ca* (H. Murray)... đều là những thực hành phê bình mà ở đó mọi bình diện căn bản trong tác phẩm đều được miệt mài soi rọi dưới lăng kính của phương pháp phê bình nghĩ lễ¹.